

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (15ος-18ος αιώνας)

1. Οι ανακατατάξεις στη μεταμεσαιωνική ευρωπαϊκή κοινωνία

2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός

α. Τι είναι η Αναγέννηση:

- 15ος-16ος αιώνας: Ευρώπη → Αναγέννηση = καλλιτεχνικό και πνευματικό κίνημα.
- Συμβολή στην Αναγέννηση: οι Σταυροφορίες και η αστική τάξη.
- Κύριο χαρακτηριστικό της Αναγέννησης: η αναβίωση των αξιών της κλασικής αρχαιότητας για τη θεμελίωση ενός καινούργιου κόσμου.

β. Μια νέα εικόνα του κόσμου:

- Διεύρυνση σκέψης και δράσης του ανθρώπου.
- Διαμόρφωση διαφορετικών αντιλήψεων για τον κόσμο.
- Οι νέες αντιλήψεις στηρίζονται:
 - στην κριτική σκέψη.
 - στην εξέλιξη.
 - στις επιστήμες.
 - στην ιδέα της προόδου.
- Ο άνθρωπος → επίκεντρο του ενδιαφέροντος των λογίων, των σοφών και των καλλιτεχνών.
- Νέα αντίληψη για: το σώμα, την επίγεια ζωή και την ομορφιά.
- Κοιτίδα της Αναγέννησης → **Ιταλία**: Φλωρεντία, Ρώμη, Βενετία, Μιλάνο.
- Μαικήνες:
 - Μέδικοι (Φλωρεντία).
 - Σφόρτσα (Μιλάνο).
 - πάπας Ιούλιος Β'.

γ. Ο Ανθρωπισμός:

● Η στροφή προς την αρχαιότητα:

- Αναγέννηση → στροφή προς τον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό.
- Βαθιά μελέτη, μετάφραση, σχολιασμός αρχαίων συγγραφέων.
- Ανθρωπισμός → η στροφή προς τη βαθύτερη γνώση της αρχαιότητας.

● Οι ανθρωπιστές και η Ευρώπη των Διανοουμένων:

- Οι ανθρωπιστές:
 - Ταξίδευαν σε όλη την Ευρώπη για να διαδώσουν τις ιδέες του ανθρωπισμού.
 - Δημιούργησαν την **Πολιτεία των Γραμμάτων**.
 - Είχαν βαθύ θρησκευτικό αίσθημα.
 - Ασκούσαν κριτική στις μεσαιωνικές αντιλήψεις.
 - Αγωνίζονταν για μια καλύτερη κοινωνία.
 - Έγραφαν στη λατινική, αλλά υποστήριζαν και τις εθνικές γλώσσες.
- Οι κυριότεροι ανθρωπιστές και το έργο τους:

Όνομα	Έργο	Παρατηρήσεις
1. Έρασμος (1467-1536)	Μωρίας Εγκώμιον (1509)	- Σατιρίζει τις καταχρήσεις της Εκκλησίας.

κορυφαίος Ελληνιστής		- Μάχεται υπέρ μιας ειρηνικής Ευρώπης. - Αποδίδει εξαιρετική σημασία στην παιδεία.
2. Φρανσουά Ραμπελαί (1483-1553)	Πανταγκρουέλ (1532)	
3. Τόμας Μορ (1478-1535)	Ουτοπία (1516)	- Οραματίζεται μια ιδανική πολιτεία, όπου θα βασιλεύουν η ειρήνη, η ισότητα και η ανεκτικότητα.

δ. Ο οικουμενικός άνθρωπος:

- **Ο οικουμενικός άνθρωπος:**
 - **Επιδίδεται** σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας → **Σκοπός:** πολυδιάστατη προσωπικότητα.
 - **Καθορίζει** μόνος του το πεπρωμένο του με τη γνώση και τον αγώνα του.
 - **Η αγωγή του** → στα εκπαιδευτικά ιδρύματα με κατάλληλες μεθόδους.
 - **Οι ανθρωπιστές:** → ιδρύουν πολλά νέα σχολεία, κολλέγια, πανεπιστήμια.
→ συμβάλλουν στη διάδοση των ιδεών.
 - **Τα προγράμματα των σπουδών** → διευρύνονται → συνολική μόρφωση.

ε. Η συμβολή των Ελλήνων λογίων:

- **Οι Έλληνες λόγιοι στη Δύση:**
 - **Ενίσχυσαν** τις ανθρωπιστικές σπουδές.
 - **Πρόβαλαν** τα ελληνικά γράμματα → με διδακτικό και εκδοτικό έργο.
 - **Ενίσχυσαν** το ενδιαφέρον: → για την έκδοση αρχαίων ελληνικών κειμένων.
→ για τη συλλογή αρχαίων χειρογράφων.
- **Οι κυριότεροι:**
 1. **Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθων** (1355-1456) → έδρασε στο Μυστρά.
 2. **Βησσαρίων** (1403-1472) [επίσκοπος Νίκαιας].

στ. Η γέννηση του τυπωμένου βιβλίου και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού:

- **Αναγέννηση και Ανθρωπισμός** → επέκταση και σε άλλες χώρες της Ευρώπης.
- **1450:** εφεύρεση τυπογραφίας → **Ιωάννης Γουτεμβέργιος**.
- Ταχύτατη διάδοση τυπογραφίας.
- Τα τυπωμένα βιβλία → φθηνότερα και λιγότερα ογκώδη.
- Η μόρφωση → προσιτή στους **ανθρώπους των πόλεων** κυρίως.

ζ. Γράμματα, Επιστήμη και Τέχνη την εποχή της Αναγέννησης:

- **Γράμματα και Επιστήμη:**
 - **16ος αιώνας:** Λογοτεχνική ανανέωση με → χρήση εθνικών γλωσσών.
→ εμπλουτισμό θεματολογίας.

• **Οι κυριότεροι εκπρόσωποι:**

Χώρα	Συγγραφέας	Έργο	Παρατηρήσεις
Γαλλία	1. Μισέλ ντε Μονταίν (1533-1592)	Δοκίμια	
Ισπανία	2. Μινγκουέλ ντε Θερβάντες (1547-1616)	Δον Κιχώτης	
Αγγλία	3. Ουίλιαμ Σαίξπηρ (1564-1616)	Άμλετ, Μάκβεθ, Οθέλος	
Ιταλία	4. Νικολό Μακιαβέλλι (1469-1527)	Ο Ηγεμόνας	- Αναλύει την τακτική και τη συμπεριφορά που πρέπει να ακολουθεί ο ηγεμόνας για την κατάκτηση της εξουσίας. - Ανεξαρτητοποιεί την πολιτική επιστήμη από τη θεολογία και την ηθική.

• **15ος-16ος αιώνας:** Εξέλιξη επιστημών (βλέπε πίνακάκι σχολικού Βιβλίου, σελ. 116).

● **Τέχνη:**

- **Αρχιτεκτονική** → έμπνευση από την κλασική αρχαιότητα.
- **Γλυπτική και ζωγραφική:** → απεικόνιση γυμνού ανθρώπινου σώματος.
→ προβολή μύθων αρχαιότητας.
- **Τεχνοτροπία:** → προοπτική (αίσθηση βάθους στις απεικονίσεις).
→ τεχνική φωτοσκίασης.

► **15ος αιώνας:** Φλωρεντία και άλλες ιταλικές πόλεις → **κουατροτσέντο** → προάγγελος της ιταλικής Αναγέννησης.

- Τέχνη **κουατροτσέντο** → επιρροές από γοτθική και βυζαντινή τέχνη.

• **Εκπρόσωποι:**

1. Μποτιτσέλι (1444-1510) → κυριότερος ζωγράφος.
2. Μπενότσο Γκοτσόλι (1420-1498) → Η Πορεία των τριών Μάγων (τοιχογραφία).

- **16ος αιώνας:** → επέκταση ιταλικής Αναγέννησης στην υπόλοιπη Ευρώπη.
→ διαμόρφωση ενιαίου καλλιτεχνικού ρεύματος με κοινά χαρακτηριστικά, δηλ. η **τέχνη της Αναγέννησης**.

Τέχνη Αναγέννησης			
Χώρα	Ζωγράφος	Έργο	Παρατηρήσεις
Ιταλία	1. Λεονάρντο ντα Βίντσι (1452-1519) Αρχηγός:	Ευαγγελισμός, Παρθένιος των Βράχων, Τζοκόντα ή Μόνα	- Ζωγράφος, αρχιτέκτονας, μηχανικός, εφευρέτης. - Ενσαρκώνει τον τύπο

	Λομβαρδικής Σχολής (Μιλάνο)	Λίζα κ.ά.	του οικουμενικού ανθρώπου . - Επηρεάστηκε από: ανθρωπιστικό πνεύμα και τεχνική προοπτικής. - Επινόησε την τεχνική της διαβάθμισης .
	2. Μιχαήλ Άγγελος (1475-1564) Αρχηγός: Φλωρεντινής Σχολής	Δευτέρα Παρουσία (διακόσμηση οροφής Καπέλα Σιξτίνα*, Βατικανό) [* παρεκκλήσι του Αγίου Σίξτου].	- Διακρίθηκε ως: ζωγράφος, γλύπτης, αρχιτέκτονας και ποιητής. - Συνδυάζει χαρακτηριστικά αρχαίας ελληνικής τέχνης και τάσεις της εποχής του.
	3. Ραφαήλ Σάντι (1483-1520) Επικεφαλής: Ρωμαϊκής Σχολής	Μαντόνες (: εικόνες Παναγίας).	Τονίζει στα έργα του: • το ανθρώπινο στοιχείο, • την ευγένεια, • το πνεύμα.
	4. Τιτσιάνο (1477-1576) Εκπρόσωπος: Βενετικής Σχολής		- Προσέχει ιδιαίτερα: • το χρώμα, • την κομψότητα, • τη χάρη.
Γερμανία	Άλμπρεχτ Ντύρερ (1471-1528)	Αυτοπροσωπογραφία, Η αποκάλυψη κ.ά.	- Διάσημος ζωγράφος και χαράκτης. - Χαρακτηριστικά των έργων του: • Χαρακτηριστικά αναγεννησιακής τέχνης (θέματα, τεχνική). • Σκοτεινά στοιχεία (δεισιδαιμονία, φόβος).
Κάτω Χώρες	1. Ιερώνυμος Μπος (1450-1510)	Το κάρτο με το χόρτο, Ο κήπος των ηδονών κ.ά.	- Έργα με θέματα: φανταστικά, συμβολικά και αινιγματικά . - Συνυπάρχει η πραγματικότητα με το όνειρο στα έργα του. - Θεωρείται προάγγελος του Υπερρεαλισμού .
	2. Πίτερ Μπρέγκελ	Οι ζητιάνοι, Οι κυνηγοί,	- Ζωγραφίζει θέματα από την καθημερινή

	(1525-1569)	Τοπίο με ουράνιο τόξο κ.ά.	ζωή των απλών ανθρώπων. - Δίνει έμφαση: • στη λεπτομέρεια, • στο χρώμα, • στις πιστές απεικονίσεις της Φύσης, • στις εναλλαγές των εποχών.
Ισπανία	Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ή el Greco (1545-1614)	Η ταφή του κόμητος Οργκάθ κ.ά.	- Χαρακτηριστικά των έργων του: • Τεχνοτροπία Αναγέννησης (θέματα, προοπτική). • Επιρροές βυζαντινής ζωγραφικής (μορφές, πνευματικότητα). • Ιδιαιτερότητα → προβάλλει έντονες συγκινησιακές καταστάσεις: δραματικότητα, πάθος.

● Μουσική:

- **α.** Επίσημη **εκκλησιαστική** μουσική και **β. λαϊκή** μουσική.
- **Διαφοροποίηση** κοινής μουσικής κληρονομιάς από χώρα σε χώρα.
- Το **ύφος** της μουσικής κάθε χώρας καθορίζεται από:
 - α.** Το μουσικό κλίμα κάθε τόπου.
 - β.** Την ιδιοσυγκρασία του δημιουργού.
 - γ.** Το κοινό στο οποίο απευθύνεται.
- **Πολυφωνική μουσική** → σημαντική ανάπτυξη.
- **Τζοβάνι Πιερλουίτζι ντα Παλεστρίνα** (Ιταλία, 1525-1594) → κυριότερος εκπρόσωπος.
- **Τέλος 16ου αιώνα** → πρώτες μορφές **κονσέρτου** και **συμφωνίας**.